

X. MEDZINÁRODNÝ HEGLOVSKÝ KONGRES V MOSKVE

V dňoch 26. 8.—31. 8. 1974 konal sa v Moskve X. medzinárodný hegllovský kongres, usporiadaný Akadémiou vied ZSSR a Medzinárodnou Heglovou spoločnosťou. Medzinárodná Heglova spoločnosť, ako to potvrdil aj priebeh tohoročného kongresu, zaujíma osobitné miesto medzi opatrovateľmi Heglovho filozofického odkazu a svojou činnosťou sa radí k tým medzinárodným organizáciám, ktoré v súčasnom ideologickom boji aktívne vystupujú na strane pokroku. Počas takmer dvoch desaťročí svojho pôsobenia urobila táto spoločnosť veľký kus práce pri kriticknej konfrontácii Heglovho dedičstva so súčasným stavom filozofie a vedy a výrazne prispela k aktivizácii jeho progresívnych stránok ako aktuálnych podnetov filozofického myslenia. Pokrokové programové zameranie Medzinárodnej Heglovej spoločnosti poskytlo príležitosť k plodnej spolupráci s marxistickými filozofmi, ktorej dôkazom sú kongresy usporiadané svojho času v Prahe, Berlíne a tohoto roku v Moskve.

Ústrednou témou X. medzinárodného hegllovského kongresu boli otázky dialektiky v súčasnom svete. Závažná téma spolu s príťažlivým miestom konania kongresu vzbudili celkom mimoriadnu pozornosť. Okrem početných delegácií filozofov zo socialistických krajín boli na ňom zastúpení aj významní marxistickí filozofi z kapitalistických krajín a viacerí nemarxistickí filozofi veľmi rozmanitých ideových orientácií. Prekvapivým momentom bola početná účasť filozofov zo Spojených štátov, ktorá signalizovala veľavravné presuny v hodnotení významu Heglovej dialektiky za hranicami nášho kontinentu. Kongresové rokovania sa niesli v duchu otvorenej a zásadovej konfrontácie odlišných pohľadov na úlohu Heglovej dialektiky vo vývine

filozofie a na jej súčasný význam. Najmä tejto okolnosti možno vďačiť za to, že X. medzinárodný hegllovský kongres osvetlil viaceré podnetné stránky Heglovej dialektiky, poukázal na aktuálne úlohy rozvoja dialektiky ako teórie a metódy poznania a potvrdil jednoznačnú prevahu marxistickej dialektiky nad jestvujúcimi formami nemarxistického dialektického myslenia.

Priebeh kongresu s veľkou presvedčivosťou potvrdil predovšetkým rast vplyvu dialektického myslenia v súčasnej filozofii a vede, ktorý sa prejavil už na minuloročnom XV. svetovom filozofickom kongrese vo Varne. Vzrastajúca autorita dialektiky je obrátenou stranou pokračujúceho úpadku metodologického formalizmu, ktorý takmer polstoročie udával tón v buržoáznej filozofii a v metodológii vedy. Jednostrannosť abstraktných formálnych metód, vznikajúcich na základoch logického pozitivizmu alebo tradičnej fenomenológie, už dlhšie koliduje so stále mnohostrannejšími metodologickými potrebami vedeckého poznania a formalistický agnosticizmus sa začína aj na Západe pocívať ako ťaživý a nezodvodnitelný doktrinálny predsudok. Strhujúci rozvoj súčasnej vedy rýchlo zaplní prázdne miesta vo vedomostnom obraze sveta a posúva do popredia teoretickej i metodologickej pozornosti filozofie problematiku komplexívnej povahy, otázky kvality, štruktúry a celistvosti sveta, ciest jeho komplexného poznania a svetónázorového modelovania. Pribúdajúce faktické poznatky jednotlivých vied sa nielen dopĺňajú, ale nezriedka aj vzájomne prekrývajú, v dôsledku čoho stále viac vzrastá význam integračných a syntetizačných úloh vo vedeckom poznaní. Vzájomné porovnávanie a zjednocovanie poznávacích kategórií rôznych vied alebo vedeckých

postupov, ktoré sa utvárali v kontečtoch odlišných duchovných kultúr, vytvára však pred dialektikou predbežne len formálnu možnosť jej súčasného epochálneho úspechu. Skutočnosťou sa stáva táto možnosť iba vďaka tomu, že samo vedecké poznanie produkuje dnes na všetkých stranách faktické poznatky, ktoré organicky zapadajú do dialektického obrazu sveta a v najrôznejších smeroch ho stále presvedčivejšie dokresľujú. Rozvoj vedy hromadí stále nové a nové dôkazy o systémovej usporiadanosti materiálneho sveta, o jeho rozpornej podstate, o kvantitatívnej sprostredkovanosti kvalitatívnych rozdielov materiálnych javov, o zákonitosti ich zmien a vývinu, o ich štrukturálnej homomorfii, o jednote rôznych úrovní materiálneho bytia a pod. Jednoducho potvrdzuje správnosť všetkých fundamentálnych poznatkov, ktoré vniesla do metodológie vedeckého poznania dialektika.

Nie je to dávno, čo logický pozitívizmus a analytická filozofia vedy sa ešte vysmievali pokusom o vytvorenie obsahovej dialektickej metodológie a logiky ako návratu k metafyzike. Formálne poznanie, zbavené akéhokoľvek konkrétneho obsahu, vydávali za jediný možný spôsob súvislej reflexie vedeckého poznania a za jedinú mysliteľnú formu metavedeckej teórie a metódy poznania. Skutočnosť, že sa toto stanovisko dostalo do protirečenia so súčasným stavom vedy, dokazuje, že metodologický formalizmus nevyrástol z potrieb vedeckého poznania vôbec, ako to o sebe tvrdil, ale že bol iba dočasným, aj to skresleným výrazom potrieb určitej, dnes už prekonanej vývinovej fázy modernej vedy, v ktorej veda ešte neposkytovala dostatočne ucelený faktický obraz sveta a filozofická reflexia metód vedeckého poznania sa ešte nemohla oprieť o dostatok skúseností s vysoko efektívnymi objavnými postupmi. V takejto situácii bol formalizmus pre buržoázu filozofiu výhodným riešením, ktoré navyše vyhovovalo aj jej ideologickej funkcii pri apologetike kapitalistického spoločenského systému.

V priebehu kongresu neraz odznela myšlienka, že úspešný rozvoj súčasnej vedy je nemysliteľný bez prekročenia úzkych hraníc špeciálnych metód a bez rozpracovania obsahovej metódy vedeckého poznania na najvyššej úrovni teoretického zovšeobecnenia. Keďže má dnes vedecký rozvoj najdynamickejší a najdramatickejší spád v oblastiach styku a prekrývania predmetov rôznych vied, stáva sa existencia všeobecnej obsahovej metódy naliehavou požiadavkou ich interdisciplinárneho porozumenia, účelnej delby práce medzi nimi a ich spolupráce. O význame metodologického sprostredkovania jednotného poznávacieho prístupu rôznych vied k objektívnej realite sveta hovoria azda najpresvedčivejšie fundamentálne vedecké objavy, dosiahnuté za spolupráce navzájom veľmi vzdialených vedeckých disciplín, ako to dosvedčujú príklady z kybernetiky, biofyziky, bioniky, fyzikálnej chémie, matematickej logiky, cliometrie a pod.

Dialektika je dnes jedinou filozofickou metódou a metodológiou, ktorá absorbuje rýchlo sa rozvíjajúcu metodickú skúsenosť prebiehajúcej vedeckej revolúcie a úspešne ju zovšeobecňuje na filozofickej úrovni. Tento triumf dialektiky nad pozostatkami metafyzického a mechanistického myslenia nastoľuje, pravda, otázku, aká má byť podoba dialektiky v súčasnom svete a ktorým smerom sa má uberať jej myšlienkový rozvoj. Aj priebeh X. medzinárodného heglvského kongresu potvrdil rôznorodosť náhľadov na povahu a poslanie dialektiky v súčasnej filozofii i vede a presvedčivo ukázal, že polemika medzi predstaviteľmi rôznych koncepcií dialektiky je jednou z významných foriem ideového zápasu, prebiehajúceho medzi buržoáznym a marxistickým filozofickým myslením.

Požiadavky tohto zápasu stavajú marxistických filozofov pred viac úloh. Jasné zásadné odlišenie materialistickej dialektiky od jej historického zdroja — idealistickej Heglovej dialektiky — ostáva však stále základnou úlohou. Ukázalo sa, že mnohí buržoázni filozofi aj naďalej podliehajú

mylným predstavám vývinovej súvislosti týchto dvoch hlavných foriem novodobého dialektického myslenia, a buď nedoceňujú význam protikladnosti ich ontologických východísk, alebo obchádzajú tvorivý prínos a myšlienkové prekročenie kategoriálneho, systémového a vedomostného horizontu idealistickej dialektiky Marxovou materialistickou dialektikou. Obširnu pozornosť venoval tejto otázke už úvodný referát akademika Kedrova *O historických osudoch heglouskej dialektiky*. Na pozadí dvoch základných typov vedeckých revolúcií 19. stor., z ktorých jedna stavala vo vede skutočnosť na miesto zdania a druhá nahrádzala metafyzické predstavy o nemennosti vecí vývinovým pohľadom na ich existenciu, charakterizoval autor vzťah medzi Heglovou a Marxovou dialektikou ako zložitý a skutočne revolučný prevrat v chápaní dialektiky ako teórie a metódy poznania. Spojenie dialektiky s idealizmom v Heglovej koncepcii dialektickej metódy predstavovalo podľa Kedrova rozporné a dočasné spojenie filozofických predstáv, odvodených z javového prístupu k úlohe vedomia v štruktúre životnej praxe človeka a metodológie, ktorá naopak vytvárala logické prostriedky umožňujúce prenikáť k podstate poznávaných javov. Význam Heglovej dialektiky v kontexte dobového vývinu vedy by bolo možné na tomto základe charakterizovať azda tak, že Heglova dialektika otriasla síce vierou v nemennosť vecí, ale nedokázala ešte rozrušiť zdanie o určujúcej úlohe ducha, najst skryté materiálne príčiny, určujúce myšlienkový pohyb vedomia. Heglova úloha vo vývine filozofickej dialektiky sa tak veľmi ponáša na úlohu Lamarcka v biológii, ktorý vniesol do biológie myšlienku vývinu druhov, ale nedokázal určiť jeho ozajstné hybné príčiny.

Preto sa Marxova úloha vo vývine filozofie často právom porovnáva s Darwinovým prínosom k rozvoju biológie. Marx, podobne ako Darwin, ale s oveľa väčšou myšlienkovou dôslednosťou a smelosťou uskutočnil na pôde dialektiky oba revolučné prevraty charakterizujúce modernú vedu.

Nahradiť v dialektike špekuláciu teoretickým myslením založeným na skúsenosti a uplatniť v nej princíp všeobecnej súvislosti a vývinu vo vzťahu k javom objektívnej reality. Vzťah Marxa k Heglovi má preto mnoho spoločného so vzťahom Kopernika k Ptolemaiovi, Lavoisiera k zástancom flogistonu, Mayera k stúpencom teplotorodu, alebo už so spomínaným vzťahom Darwina k Lamarckovi.

Vymedzením tohto vzťahu je súčasne charakterizovaná aj povaha Marxovej materialistickej dialektiky ako teórie a metódy poznania nerozlučne späté s modernou vedou. Určujúce príčiny vedeckosti materialistickej dialektiky neležia však v sfére samého poznania, ale treba ich hľadať v praktickej sociálnej funkcii poznania, v úlohe, akú hrá veda a vedecký svetonázor v teoretickom sprostredkovaní triedneho boja proletariátu a jeho historického poslania. Materialistická dialektika nie je preto iba metódou poznania, ale je predovšetkým metódou pretvárajúcej revolučnej praxe.

Rozsiahly program rokovaní X. medzinárodného heglovského kongresu, v rámci ktorého odznelo v štyroch rokovaciach sekciiach vyše 450 pôvodných referátov, veľmi plasticky odzrkadlil nielen teoretickú, ale aj ideologickú rôznosť názorov na dialektiku a jej poslanie v súčasnosti. Presvedčivá obhajoba marxistického chápania dialektiky proti rôznym formám jej buržoáznej dezinterpretácie opierala sa o výrazné úspechy v rozpracovaní najaktuálnejších metodologických otázok súčasného rozvoja vedy a sociálnej praxe filozofmi zo socialistických krajín. Pozitívny poznávací prínos výsledkov dosiahnutých na pôde marxistickej dialektiky bol najpresvedčivejším argumentom v jej prospech a na úspešnej demonštrácii tvorivej sily materialistickej dialektiky sa v rokovaníach kongresu aktívne zúčastňovali aj účastníci z Československa.

Z vystúpení nemarxistických účastníkov kongresu vyvstal obraz krajne rozporného a nedôsledného príklonu k dialektickým ná-

zorum v súčasnej buržoáznej filozofii. Pre obsahom aj zameraním veľmi rôznorodé názory boli príznačné azda len dve spoločné črty, a to výrazné tendencie k reštrinkcii obsahového bohatstva dialektického myslenia a k zužovaniu sféry jeho uplatnenia.

V súvislosti so snahou o reštringovanie myšlienkového obsahu dialektiky v súčasnom buržoáznom myslení sa ukazuje, ako dôležité je doceniť význam heglovského dialektického dedičstva. Niet pochyb o tom, že ústup buržoázneho myslenia z pozícií heglovskej dialektiky v smere k ploškému evolucionizmu a najmä odbúravanie revolučnej ideovej podstaty tejto dialektiky — učenia o protirečeniach — nerozlučne súvisí so všeobecnou krízou kapitalizmu a so zaujatím apologetickej pozície voči jeho existencii. Obsahové deformácie dialektiky majú mnoho ráz nielen sociálne, ale priamo politické koreláty, ako na to poukázali vo svojich vystúpeniach viacerí marxistickí účastníci kongresu, M. B. Mitin, J. Vogeler, M. M. Rozental, V. A. Pogossian, B. N. Bessonov a iní. V programe moskovskej televízie z 1. 9. 1974 k príležitosti X. medzinárodného heglovského kongresu venoval tejto otázke osobitnú pozornosť aj popredný marxistický filozof a teoretik KSN R. Steigerwald, ktorého u nás poznáme z prekladu jeho obsiahlej kritической práce o H. Marcusovi. Vo svojom vystúpení poukázal na to, že deformácia a dezinterpretácia heglovskej dialektiky je dnes východiskom politických platforiem v dvojakom smere. Nielen ústup od Heglovho dedičstva, ale aj jeho absolutizácia poskytuje teoretickú základňu škodlivým politickým postojom. V prvom prípade oportunistu a reformizmu, v druhom maloburžoáznemu radikalizmu a anarchizmu.

Reakčné potreby ideologickej apologetiky súčasného kapitalizmu možno rozpoznať aj v pozadí úsilia o zúženie predmetu dialektiky a sféry jej metodologického uplatnenia. Vo vystúpeniach niektorých francúzskych účastníkov kongresu doznievali názory vzniknuté viac ako pred desaťročím v okruhu francúzskeho existencializ-

mu a fenomenológie, ktoré obmedzovali dosah dialektiky na vzťah subjektu k objektu a odmietali na tomto základe prisúdiť dialektike objektívnu platnosť. Táto subjektivizácia dialektiky neostáva, prirodzene, ani dnes bez obsahových dôsledkov, ktoré oslabujú jej väzby s vedeckým a najmä s prírodovedeckým poznaním. Oveľa frekventovanejšie boli však zhodou okolností práve protichodné názory, ktoré definovali dialektiku ako teoretický reflex prírodného vývinu a nezafažovali sa úvahami nad logickou požiadavkou aplikovať dialektickú metódu aj na sociálnu prax. K predstaviteľom tejto tendencie možno zaradiť najmä prispievateľov švajčiarskej filozofickej revue *Studia philosophica* a žurnálu *Dialectica*, francúzskych neoracionalistov a niektorých filozofujúcich západných prírodovedcov.

Osobitným prípadom zúženého pohľadu na poznávacie poslanie dialektiky sú dôsledky jej jednostranného kritického chápania u predstaviteľov Frankfurtskej školy, ktorých názory sa ojedinele odrazili v stanoviskách niektorých západonemeckých študentov na diskusných podujatiach, prebiehajúcich na okraji vlastnej práce kongresu. Obsahové vyprázdnenie a negatívne skreslenie, ku ktorému toto chápanie dialektiky vedie napríklad v „negatívnej dialektike“ Adorna, dovršuje vlastne roztržku objektívnej o subjektívnej dialektiky, ktorých jednotu zaručoval u Hegla idealistický ontologický predpoklad. Buržoázna interpretácia dialektiky sa teda aj v tomto prípade spreneveruje pokrokovému obsahu heglovského dedičstva. Ak navyše uvážime, že práve jednota objektívnej a subjektívnej dialektiky je u Hegla základnou podmienkou historizmu celého jeho filozofického systému, ako na to poukázal v pozoruhodnom referáte T. I. Ojzerman, je celkom zrejmé, akým nebezpečným krokom je hyperkritická subjektivizácia a negatívizácia dialektiky vzhľadom na podstatný zmysel dialektiky — historické chápanie skutočnosti a jej ľudského poznania.

Na dokreslenie rozporného obrazu súčas-

nej buržoáznej dialektiky chýba už len upozorniť na protikladné názory tých buržoáznych mysliteľov, ktorí sa zaoberajú dialektikou z logického aspektu. Kým konzervatívni predstavitelia formálnej logiky pripúšťajú platnosť dialektiky všade okrem oblasti formálnej logiky, v neopozitivistických kruhoch sa platnosť dialektiky stále čo najrozhodnejšie obmedzuje práve na oblasť logického myslenia.

Už sama konfrontácia ucelenej a komplexnej marxistickej koncepcie dialektiky ako teórie, metódy a logiky myslenia s útržkovitými a vzájomne si odporujúcimi koncepciami dialektiky v súčasnej buržoáznej filozofii ukazuje prevahu marxistického stanoviska. Toto stanovisko je v dejinách filozofie pôvodné a jedinečné. Zrodilo sa v hlavnom prúde dejinného vývinu svetovej filozofie a predstavuje jeho logické pokračovanie a vyvrcholenie. Práve preto je skúšobným kameňom historického významu a dobovej aktuálnosti predchádzajúcich filozofických stanovísk, medzi nimi aj Heglovej dialektiky, ktorá bola jedným z jeho duchovných zdrojov.

V kuloároch kongresu sa najmä v súvislosti s vystúpením prof. Loseva o vzťahu Hegla k antickému neoplatonizmu nadviazovala otázka dobovej aktuálnosti Heglovho myslenia a ozaj s filozofickou radikálnosťou sa pochybovalo o produktivnosti toľkej pozornosti venovanej Heglovi. Prečo práve Hegel, a nie povedzme Schelling, ktorý najmä v mladosti načrtnol neobyčajne smelú koncepciu pretvárajúcej svetodejinnnej činnosti človeka? Odpoveď na túto otázku súvisí s dôvodmi, prečo práve Heglova

filozofia sa stala rozhodujúcim filozofickým zdrojom marxizmu. Schellingova dialektika bola logickým zdôvodnením subjektivisticky nastolovaných požiadaviek zmeny skutočnosti sveta. Naproti tomu Heglova dialektika bola pokusom o filozofické poznanie sveta ako objektívne danej — hoci aj ideálne chápanej — skutočnosti a zákonitosti. Triedny boj robotníckej triedy nie je motivovaný iba jej subjektívnymi záujmami, ale je predovšetkým výrazom objektívne nevyhnutnej zákonitosti vývinu ľudskej spoločnosti. Správna teoretická orientácia proletariátu v dejinách si preto vyžaduje dialektiku ako nástroj objektívneho poznania sveta, dialektiku pojmov odrážajúcich dialektiku objektívneho historického procesu, a nie dialektiku subjektívnych záujmov a požadovania.

Ústup od Hegla i nový záujem o jeho myšlienky v kruhoch prírodovedcov a mladej filozofickej generácie v Spojených štátoch vyjadrujú protirečivé tendencie buržoázneho myslenia, konfrontovaného v súčasnosti s prehlbujúcimi sa rozporami kapitalizmu a svetovými úspechmi socializmu. Zoči-voči týmto tendenciami treba filozofické hodnoty Heglovej dialektiky obhajovať ako súčasť racionálneho, deterministického a humanistického kultúrneho dedičstva ľudstva, a pritom nezabúdame, že sa môžu ďalej rozvíjať a kladne pôsobiť len prostredníctvom svojej dialektickej negácie v podobe materialistickej dialektiky. V tom zmysle vďačí Hegel za svoju dnešnú aktuálnosť Marxovej kritike a prekonaniu vlastných myšlienok dialektikomaterialistickou filozofiou marxizmu.

J. Suchý

VEDECKOTECHNICKÁ KONFERENCIA NA SVŠT

Zo záverov XIV. zjazdu KSČ, ako aj z májového pléna ÚV KSČ z tohto roku vyplýva, že vedeckotechnický pokrok je predpokladom ďalšieho rozvoja našej socialistickej spoločnosti. K rozpracovaniu týchto uznesení chce prispieť aj SVŠT, ktorá

už tradične organizuje s týmto zámerom vedeckotechnické konferencie. Doterajšie výsledky týchto konferencií ukazujú, že sa tu buduje platforma pre efektívnu výmenu vedeckých informácií.

Posledná vedeckotechnická konferencia

sa uskutočnila v priestoroch SVŠT v dňoch 10.—12. septembra 1974 pri príležitosti 30. výročia SNP. Okrem pedagogických pracovníkov SVŠT sa jej zúčastnili zástupcovia vládnych a stranických orgánov, ako aj akademickí funkcionári vysokých škôl technických zo zahraničia.

Konferencia sa konala pod záštitou ministra školstva SSR prof. Ing. Štefana Chochola, CSc., ktorý predniesol slávnostný príhovor. Pracovnú časť úvodného zasadania otvoril tajomník ÚV KSS pre vedu a techniku Ing. Miloslav Hruškovič. Vo svojom referáte sa zamerlal predovšetkým na otázku spoločenského dosahu vedeckotechnického pokroku a na jeho aplikáciu v našich podmienkach, v jednotlivých odvetviach národného hospodárstva. Prof. Ing. Anton Blažej, DrSc., rektor SVŠT, vyzdvihol myšlienku užšieho spojenia vedeckovýskumnej činnosti SVŠT s aplikovaným výskumom a výrobou. Zdôraznil aj potrebu rozšíriť spoluprácu s inými vedeckovýskumnými pracoviskami. Konkretizáciou týchto problémov na jednotlivé fakulty SVŠT sa zaoberal prof. Ing. Július Cirák, CSc., prorektor pre vedu a výskum.

Program konferencie ďalej pokračoval predovšetkým v pracovných sekciách Kybernetiky, Životného prostredia, Materiálov a Energetiky, t. j. v oblastiach hlavných smerov výskumu na SVŠT. Teoretický rámec pre prácu v sekciách poskytli referáty pracovníkov ŤMI. Doc. dr. Emil Duda, CSc. v referáte *Veda vo svetle vedeckotechnickej revolúcie* poukázal na nové črty, ktoré veda nadobúda v poslednom období. Upozornil na význam prognóz vo vede, na matematizáciu a kybernetizáciu vedných disciplín, ako aj na začínajúci proces „syn-tézy“ vied, v ktorom majú zohrať významnú úlohu filozofia a spoločenské vedy vôbec. Vychádzajúc z kategórií materialistickej dialektiky, K. Dvořák, CSc. objasnil vzájomnú súvislosť a podmienenosť vedekotechnického a sociálneho pokroku.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje sekcia Životné prostredie, lebo táto problematika je spoločensky veľmi aktuálna a stala sa

predmetom živého odborného záujmu špecialistov rôznych technických, prírodovedných i spoločenskovedných odborov. Mnohorozmernosť kategórie „životné prostredie“ vyzdvihol vo svojom referáte prof. Ing. K. Slivka, CSc. Analyzoval jej obsah z hľadiska rôznych spoločenských vied. Uvažoval o „životnom prostredí“ ako o kategórii historickej, sociálnej, filozofickej i politickej. Zdôraznil, že dialektický prístup k týmto problémom nás vedie k tomu, aby sme sa neuspokojili s riešením čiastkových otázok životného prostredia, ale aby sme riešili jeho podstatu. Táto podstata vyplýva z poznania a využitia nevyhnutnej súvislosti medzi vedeckotechnickou revolúciou a vývinom životného prostredia v záujme harmonického rozvoja človeka a celej socialistickej spoločnosti. Aj v príspevkoch technikov, v ktorých sa rozpracúvajú teoretické otázky životného prostredia (R. Šteis, *Problémy stavu a vývoja životného prostredia*; L. Beisetzer, *Súhrn názorov na architektonickú tvorbu a na fyzikálne komponenty riešenia budov z hľadiska psychológie človeka*; I. Fratrič, *Systémové prístupy a problematika životného prostredia* a v ďalších), badať výrazný vplyv aplikovania marxisticko-leninskej teórie, využívanie filozoficko-metodologických východísk a kategórií. Táto tendencia sa výrazne prejavovala aj v práci ostatných sekcií, z čoho možno súdiť o raste teoretickosti technických vied a o možnosti ich zblíženia s filozofiou.

Ak referujeme o tejto konferencii vo filozofickom časopise, je to aj preto, lebo v samých technických vedách sa prejavujú črty charakteristické pre vedu obdobia vedeckotechnickej revolúcie: okrem narastania teoretickosti je to vznik nových interdisciplinárnych odborov (napr. mikroelektronika), rozvoj teamovej spolupráce (prekračujú sa hranice katedier a fakúlt), ako aj modernizácia poznávacích metód (systémový prístup, zavádzanie výpočtovej techniky).

O. Macháčková